

Moshe Shokeid. **Gay Voluntary Associations in New York: Public Sharing and Private Lives**. Philadelphia: University of Pennsylvania Press. 2015. 232 pages

עמית קמה*

משה שוקד בוחן לעומקו קומוניטאס המושתת על אחווה ספונטנית בין הומואים, לסביות וביסקסואלים (מכאן ואילך: ה"ל"ב) הנאספים ומתאגדים בארגונים וולונטריים שונים בעיר ניו יורק. במסגרות אלו הם מבקשים ומציעים אמפתיה וחברות, ייעוץ וחיבה, ובהן הם מביעים ומבצעים זהויות ה"ל"ביות בחברותא של זרים. שוקד מתמקד בשש קבוצות הנפגשות ב-Lesbian and Gay Community Services Center: הומואים קשישים, מכורים למין, ביסקסואלים/יות, הומואים ממוצאים אתניים וגזעיים מגוונים, קבוצת "מגע עדין" ו"דובים" (הומואים שאינם מתמסרים לאידיאל היופי הרווח).¹ כמו כן עוסק שוקד בארבע קהילות דתיות (יהודית, קתולית, אפרו-אמריקנית ופרוטסטנטית).² הספר מסתיים בסיפור חייהם של שני הומואים, שבעזרתו שוקד מאיר את המתח הרגשי המובנה בחייהם של הומואים רבים בין סיפוקים מיניים מידיים (לרוב אנונימיים) ובין חיפוש מתמיד אחר בן זוג לבניית קשר אינטימי בר-קיימא.

התמה השזורה כחוט השני בספר היא "פתיחות נדיבה" ("generous openness", עמ' 9). רעיון זה מסכם את התובנה האנתרופולוגית בנוגע לאופני פעולתם של המשתתפים בפעילויות הנצפות: תחושה עמוקה של אחווה ואמון הדדי מופגנת ללא סייג בקרב המשתתפים, שרובם זרים זה לזה. הם חושפים בפני אחרים את צפונות לבם והיבטים אינטימיים מאורחותיהם, חוויותיהם ורגשותיהם: רובם מביעים תשוקה לשתף ולחלוק בפומבי רזים כמוסים באשר לרגשותיהם, תאוותיהם ופעילויותיהם המיניות. שוקד איננו מסתיר את הפתעתו מדרך התנהלות זו ומנסה להסבירה ולעגנה בהסברים תרבותיים וחברתיים. ההארה המרכזית מייחדת את החוויה הקיומית הה"ל"בית ומאפיינת מן הסתם ה"ל"ב רבים, לאו דווקא בארצות הברית (ראו למשל קמה, 2003): הזרה, הדירה, אפליה מוחשית וסמלית ואף גילויי אלימות מלווים ה"ל"ב רבים במהלך חייהם. הקבוצות שבהן שוקד צופה מציעות נחמה וישועה; הן מהוות מעגן מבטחים; הן משמשות בית חלופי שבו כל אחד מחובק באהדה בלתי מסויגת. המשתתפים מעניקים זה לזה חיבה בעולם מתנכר ואפילו אכזר. הסבר נוסף לקומוניטאס החובק-כול נעוץ במסע המתמשך לאיתור שותף לחיים. משתתפים רבים נוהגים להצטרף לפעילויות ולהביע בהן את מכמני נפשם משום שהם מאמינים שהאהוב הנכסף עשוי להימצא בהן.

הקבוצות הנסקרות הן עירוניות במובהק, והופעתן במטרופולין הניו-יורקי נובעת ככל הנראה

* החוג לתקשורת, המכללה האקדמית עמק יזרעאל

1 שמות הקבוצות במקור: Senior Action in Gay Environment, Sexual Compulsives Anonymous, Bisexual Circle, Men of All Colors Together, Gentle Men, Metro Bears .New York

2 שמות הקבוצות במקור: Congregation Beth Simchat Torah, Dignity, Unity, Metropolitan .Community Church

ביקורות ספרים

מן המאפיינים של הל"ב רבים המתגוררים בערים גדולות: הם חיים על פי רוב בגפם ולפיכך חווים בידוד קיומי ובדידות רגשית. לאור זאת, אין פלא כי מרבית המשתתפים מנגידים את היחסים מלאי החום והחיבה במרכז הקהילתי ובבתי הכנסיות שהם פוקדים עם העולם הקר והמנוכר של אתרי המפגש והבילוי המיועדים להל"ב. באחרונים הפרט אובד בורם חסר פנים של זרים שאינם מתעניינים בו באמת ובתמים. לעומתם, הארגונים הוולונטריים הם בבחינת אי מטפורי שבו נרקמים "יחסים מלאי חיבה" ("affectionate relationships", עמ' 174), גם אם אינם ארוכי טווח וגם אם אין בהם הבטחה לכינון זוגיות.

ניתן לקרוא את הספר בשני אופנים: קוראות המבקשות להרחיב את ידיעותיהן באנתרופולוגיה או במדעי החברה עשויות למצוא בספר מטמון רב ערך. שוקד מפליג בהסברים היסטוריים, חברתיים ותרבותיים של השורשים וההתנהלות של ארגונים וולונטריים בארצות הברית במאתיים השנים האחרונות. כמו כן הספר מציג ידע מקיף על זהותם החברתית והרגשית של הל"ב. לצד הקריאה האקדמית ניתן לקרוא את הספר גם כסיפר-על הכורך בטקסט האקדמי סיפורים אנושיים המצטיינים בתיאורים דקדקניים וביקורתיים, ובה בעת רגישים ואמפתיים, של דמויות משלל צבעי הקשת. כך הספר מספק את הדרישה המובנית במסורת האתנוגרפית להציג את החיים הנחווים כפי שהם. שוקד מדגיש שלא השתמש בכלי מחקר פוזיטיביסטיים כראיונות או שאלונים: מחקרו מושתת על שיחות אישיות ותצפיות משתתפות מתוך שאיפה כנה להבין את חייהם של אחרים, שחלקם "אחרים".

בהקשר זה אבקש להקשות. שוקד מרחיב את הדיון על אודות התפקידים שממלא האתנוגרף – במיוחד זה שאיננו "יליד", קרי בן הקבוצה הנחקרת – בשדה המחקר. דיון זה איננו ערטילאי, משום שהוא עצמו פוסע בשדה מוקשים מתודולוגי ואנתולוגי כהטרנסקסואל ישראלי, המסרב לנקוט את העמדה ההיסטורית של "טִיֵל זר", ותחת זאת נוקט עמדה של משתתף מן המניין בפעילויות שבהן הוא צופה: הוא משקע את כל כולו ונעשה מעורב בפעילויות לפרקי זמן ארוכים יחסית. יתרה מזו, שוקד מתחבר עם כמה גברים והם אינם עוד "סתם" אינפורמנטים אלא חבריו. כאשר ההזדמנויות נקרות בדרכו הוא איננו מהסס ליטול חלק בפעילויות (ובכללן הרפתקאות מיניות, שכביכול אסורות על אתנוגרפים). הוא פוסע ברפלקסיביות על הקו העדין שבין להיות יליד (to go native) (כלומר להישקע יתר על המידה בשדה המחקר) ובין להיות מציצן מתבדל. התוצאה היא ספר שמחברו אינו עד שקוף אלא חבר מלא חיבה. שוקד שב וטוען שאתנוגרפיה מוצלחת איננה אמורה להיות מוטיט עקב זהותו של החוקר, ובהקשר זה עקב נטייתו המינית (בין שהיא הטרנסקסואלית ובין שהיא הומוסקסואלית). עם זאת, כבר לפני שני עשורים כמעט יצא לאור קובץ מאמרים של אנתרופולוגים הומואים ולסביות (Lewin & Leap, 1996) המאיר באופן ביקורתי, רפלקסיבי ומעורר השראה את המורכבות המובנית בחקר חייהם וזהותם של לסביות והומואים. בקובץ מגובשת האמירה כי אנתרופולוגים "ילידים" עשויים ואמורים להיות רגישים יותר מאחרים, מעצם העובדה שהם חוו ניסיונות דומים לאלו של בני הקבוצה הנחקרת: הם יכולים להבין ביתר שאת את הדקויות האינהנרטיות – הכואבות לעתים קרובות – הכרוכות בניהול הזהות ההומו-לסבית ברמת הפרט וברמת הקבוצה. ויליאמס (Williams, 1996), לדוגמה, כותב שאין זה נכון לומר כי אין בנמצא הטרנסקסואלים רגישים המסוגלים לחקור הומוסקסואלים: לא מעט מהם תרמו רבות לחקר החוויה ההומו-לסבית. אך לדידו, לאתנוגרף היליד יתרון מובהק משום שרוב ההומואים והלסביות חשים כזרים וכאחרים בעולם מתנכר, ומכאן שהחוקרים והנחקרים עשויים לחוש הזדהות עמוקה אלו עם אלו וזו סוללת את הדרך למחקר רב-תובנות. ניסיוני

המחקרי (Kama, 2000) לימדני כי יתרון רב גלום בחוקר הומו הנכנס לשדה המחקר ההומואי ומסוגל לרקום מארג של יחסים הדדיים עם נחקריו. מיצובם של השותפים למחקר בתוך אותה מסגרת אונטולוגית והכרתית, הנובעת מהגדרתם כאחרים נשאי סטיגמה, מחולל דיאלוג כן ועמוק שבו מהדהדים קולות משותפים מעברם. המכנים הביוגרפיים המשותפים – התמודדות עם הזהות ההומואית, תהליכי יציאה מהארון וכדומה – מניחים תשתית שלא תסולא בפז הן בביצוע המחקר והן בשלב הפקת התובנות. יתר על כן, החוקר ההומו עשוי לשמש לנחקר זרז בהתבוננות בעצמו ובדיווח חסר פניות על חוויותיו, זהותו ועולמו.

שוקד – עקב היכרותו עם התרבות הישראלית בכלל והזירה הלהט"בית המקומית בפרט – תמה ונפעם מן האחוה המתגבשת בין הזרים האמריקאים המתראים בארגונים ומיכולתם לחשוף את צפונות לבם בפומבי. אמנם נעשו ניסיונות להקים בארגונים להט"ביים בישראל קבוצות במתכונת האמריקאית,³ אך אלו לא זכו לעדנה, תוחלת חייהן הייתה קצרה והן לא הצליחו למשוך משתתפים רבים. שוקד מציע כמה הסברים סוציו-היסטוריים לכך: לדוגמה, בניגוד לרעיו ההומואים בארצות מערביות אחרות, ההומו הישראלי לרוב איננו מבודד ומנוכר ממעגלים משפחתיים וחברתיים תומכים, והחברה הישראלית ההדוקה אף איננה מאפשרת לפרט להיעלם באנונימיות מוחלטת. אי לכך, הצורך בקבוצות כאלה נמוך.

מקורות

- קמה, ע' (2003). העיתון והארון: דפוסי תקשורת של הומואים. תל אביב: הקיבוץ המאוחד.
- Kama, A. (2000, October). *Panbiography: Gay men's dialogically narrated life stories*. Paper presented at Negotiating Interpretations: Ethnographic Fieldwork and Media Audiences conference, St. Louis, MI.
- Lewin, E. & Leap, W. L. (Eds.) (1996). *Out in the field: Reflections of lesbian and gay anthropologists*. Urbana & Chicago: University of Illinois Press.
- Williams, W. L. (1996). Being gay and doing fieldwork. In E. Lewin & W. L. Leap (Eds.), *Out in the field: Reflections of lesbian and gay anthropologists* (pp. 70–85). Urbana & Chicago: University of Illinois Press.

3 נחוץ להדגיש שאין הכוונה לקבוצות תמיכה שיעדיהן טיפוליים במוצהר. אין גם מדובר בהתארגנויות פוליטיות. קהילות דתיות להט"ביות, טוען שוקד, אינן קיימות בישראל; אולם טענה זו שגויה, משום שבעשור האחרון החל התחום לפרוח דווקא וכיום קיימים כחמישה ארגונים דתיים ("בת קול", "הו'ד", "חברותא" ואחרים).